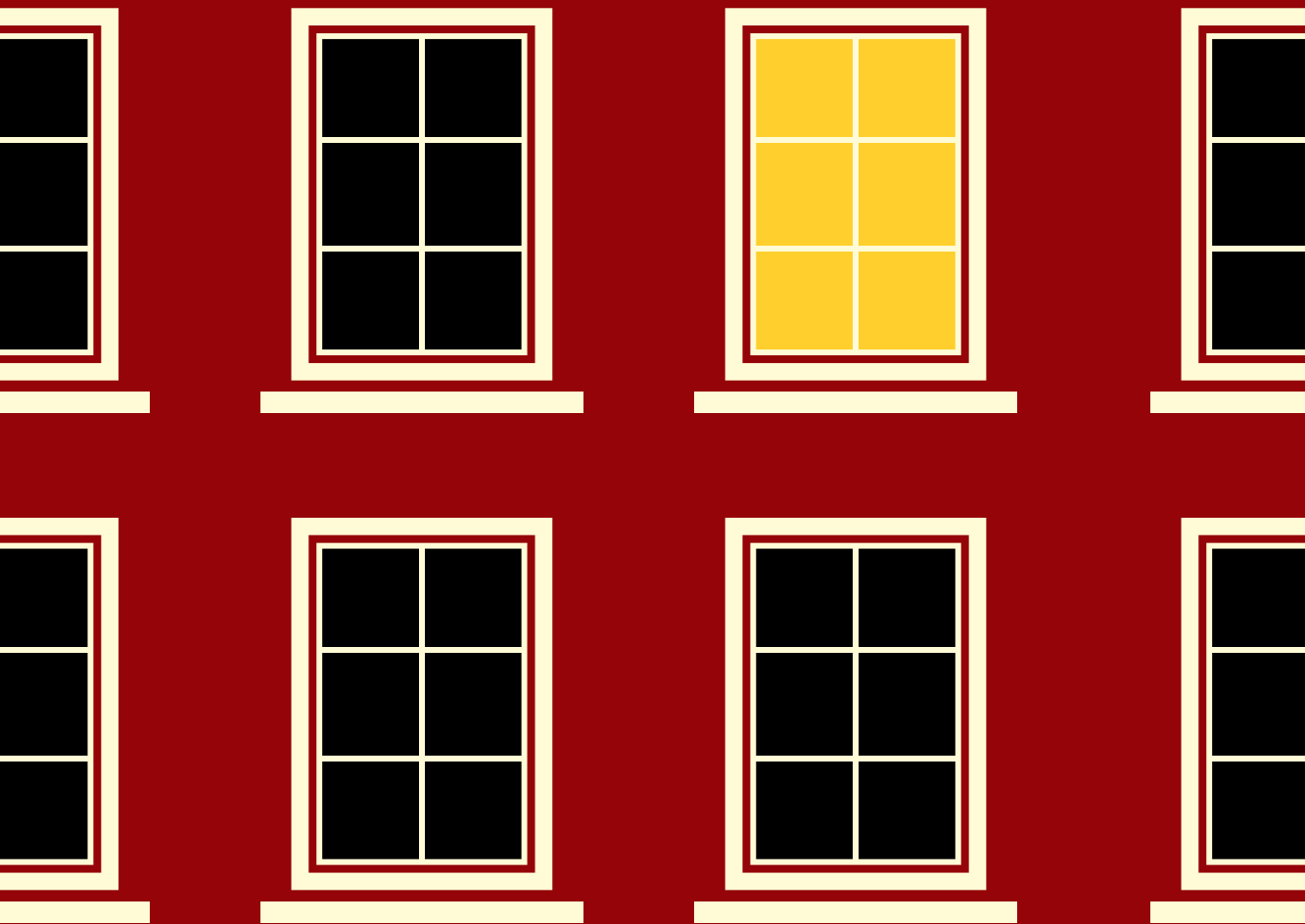

Sverre Bragdø-Ellenes og Line A. Parelius

HUSLEIEAVTALER

3. utgave

FAGBOKFORLAGET

Sverre Bragdø-Ellenes og Line A. Parelius

H U S L E I E A V T A L E R

3. utgave

FAGBOKFORLAGET

FORORD

Vi har gleden av å presentere tredje utgave av *Husleieavtaler*. Siden forrige utgave har det skjedd noen endringer i loven, ikke minst er Husleietvistutvalget blitt landsdekkende og forskriften er endret. Det har også skjedd andre endringer siden den gang. Det var derfor på tide å revidere boken på ny.

Noen kapitler er også blitt bygd ut, og referanser til rettsavgjørelser er utvidet.

Bokens siktemål er fremdeles å være en alminnelig fremstilling av norsk husleierett, men den inneholder også stoff fra tilgrensende rettsfelt, blant annet leieavtalers stilling i konkurs, inndrivelse av pengekrav med utspring i leieavtalen, og tvangsfravikelse. Boken kan brukes som lærebok i husleierett, men vil også være av interesse for praktikere.

Vi takker redaktør Marius Gulbranson Nordby i Fagbokforlaget for effektivt og godt samarbeid.

Oslo, november 2022

Line A. Parelius   *Sverre Bragdø-Ellenes*

INNHOLDSOVERSIKT

1	Innledning	23
2	Forbud mot diskriminering	41
3	Avtaleinngåelse, tolkning og ugyldighet.....	45
4	Husleien.....	59
5	Sikkerhetsstillelse	93
6	Leietid.....	103
7	Overlevering og krav til husrommet	117
8	Partenes rettigheter og plikter i leietiden.....	145
9	Husstandsutvidelse og fremleie	179
10	Personskifte	197
11	Ordinære opphørsmåter	213
12	Ekstraordinære opphørsmåter	241
13	Partenes rettigheter og plikter ved tilbakelevering av husrommet	253
14	Partenes stilling ved konkurs	279
15	Særbestemmelser for visse boligleieforhold	285
16	Prosessuelle spørsmål	303
	Vedlegg 1: Lovspeil.....	341
	Vedlegg 2: Eksempel på oppsigelse (§ 9-7)	345
	Vedlegg 3: Eksempel på hevingserklæring (§ 9-9 andre ledd).....	347

Vedlegg 4: Eksempel på flytteoppfordring (§ 92 tredje ledd)	349
Vedlegg 5: Eksempel på brev om leiejustering (§ 4-2)	351
Vedlegg 6: Eksempel på brev om leiejustering (§ 4-3)	352
Vedlegg 7: Eksempel på påkrav	353
Vedlegg 8: Eksempel på varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18	354
Vedlegg 9: Eksempel på protest på oppsigelse	355
Vedlegg 10: Eksempel på forliksklage i husleiesak	356
Litteratur	359
Domsregister	361
Lovregister	363
Stikkord	366

INNHOLD

Kapittel 1	
Innledning	23
1.1 Introduksjon	23
1.1.1 Husleielovens virkeområde	24
1.1.2 Avgrensninger	26
1.2 Forskjellige former for leieavtaler	28
1.2.1 Innledning	28
1.2.2 Sondringen mellom leie av bolig og lokale	28
1.2.2.1 Betydning: Adgangen til å avtale seg bort fra husleieloven	28
1.2.2.2 Nærmere om grensen mellom bolig og lokale	30
1.2.3 Sondringen mellom tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	32
1.3 Sending av meldinger, fristberegning og personskader	33
1.3.1 Generelt	33
1.3.2 Risiko for sending av meldinger	33
1.3.3 Beregning av frister	34
1.3.4 Erstatningsansvar for personskader	35
1.4 Leieavtalens parter og andre aktører	35
1.5 Rettskildematerialet	36
1.5.1 Generelt	36
1.5.2 Lover og forarbeider	36
1.5.3 Nærmere om lovens virke i tid og rom	37
1.5.4 Leieavtalene	38
1.5.5 Rettspraksis	39
1.5.6 Rettsoppfatninger	39
1.5.7 Lovformål og reelle hensyn	40

Kapittel 2

Forbud mot diskriminering	41
2.1 Innledning	41
2.2 Forbud mot diskriminering	42
2.2.1 Virkeområde	42
2.2.2 Omvendt bevisbyrde	43
2.2.3 Oppreisning og erstatning	43

Kapittel 3

Avtaleinngåelse, tolkning og ugyldighet	45
3.1 Generelt om avtaleinngåelse	45
3.1.1 Generelt	45
3.1.2 Særlig om intensjonsavtaler	47
3.2 Senere endringer	48
3.3 Tolkning av leieavtaler	50
3.4 Grenser for avtalefriheten	51
3.4.1 Innledning	51
3.4.2 Ugyldighet som følge av tilblivelsesmangler ved leieavtalen	52
3.4.2.1 Avtalekompetanse på vegne av juridiske personer og andre sammenslutninger	52
3.4.2.2 Falsk, forfalskning og tvang	52
3.4.2.3 Umyndighet	53
3.4.2.4 Sinnssykdom, mentale forstyrrelser og høygradig psykisk utviklingshemming	55
3.4.2.5 Ugyldighet etter avtaleloven § 33	55
3.4.2.6 Ugyldighet etter avtaleloven § 36	56

Kapittel 4

Husleien	59
4.1 Oversikt	59
4.1.1 Noen hensyn	59
4.1.2 Oversikt over leieprisspørsmålene	60
4.2 Leiens størrelse	60
4.2.1 Fastsettelse av leien	60
4.2.2 Forbud mot urimelig leie	61
4.2.2.1 Generelt	61
4.2.2.2 Hva anses som avtalt leie?	61
4.2.2.3 Hva er markedsleie?	62
4.2.2.4 Avtalt leie er urimelig i forhold til markedsleie	63
4.2.2.5 Sanksjoner	64

4.2.3	Leien skal fastsettes til et bestemt beløp.....	65
4.2.3.1	Leiens størrelse er ikke avtalefestet	66
4.2.3.2	Annet vederlag enn selve leien	66
4.2.4	Betaling for elektrisitet, brensel, vann og avløp.....	67
4.2.5	Forbud mot å avtale andre pengeytelser i boligleieforhold	70
4.2.5.1	Forbudet mot å avtale andre eller større pengebeløp	70
4.2.5.2	Avtaler i strid med § 3-7 første ledd.....	71
4.3	Forfall og oppgjørsmåte	72
4.3.1	Forfallstid og leieforskudd	72
4.3.2	Oppgjørsmåte	73
4.3.2.1	Generelt.....	73
4.3.2.2	Betalingstidspunkt når leier betaler gjennom bank.....	74
4.4	Endring av leien i leietiden	74
4.4.1	Innledning	74
4.4.2	Konsumprisregulering	75
4.4.3	Tilpassing til gjengs leie	76
4.4.3.1	Behov for regulering ut over konsumprisindeksen?	76
4.4.3.2	Vilkårene for regulering til gjengs leie.....	76
4.4.3.3	Hva er «gjengs leie»?.....	77
4.4.3.4	Fradrag for verdien av leiers forbedringer og innsats.....	79
4.4.3.5	Prosessuelt	80
4.4.4	Modifikasjoner av bestemmelsene om leieprisvern.....	80
4.4.5	Særlig om regulering av vederlag i form av annet enn penger	81
4.4.6	Adgangen til å avtalefeste annen regulering enn etter §§ 4-2 og 4-3	81
4.4.6.1	Næringsleieforhold.....	81
4.4.6.2	Boligleieforhold	81
4.4.7	Adgangen til å endre leien ved ny avtale.....	83
4.4.8	Adgangen til å endre leien ved betinget oppsigelse	83
4.4.9	Mulighet til å endre leien etter pristiltaksloven § 2 og avtaleloven § 36	84
4.4.10	Forskrifter om prisregulering og gjengs leie	86
4.5	Deponering av omtvistet leie.....	86
4.6	Mislighold av husleiebetalingen.....	88
4.6.1	Generelt	88
4.6.2	Utleiers sanksjoner ved mislighold av leiebetalingen.....	88
4.6.2.1	Oppfyllelse	88
4.6.2.2	Tilbakeholdelse av egen ytelse.....	88
4.6.2.3	Oppsigelse, heving og tvangsfravikelse	89
4.6.2.4	Forsinkelsesrenter	89
4.6.2.5	Erstatning.....	89
4.6.3	Særlig om antesipert betalingsmislighold	91

Kapittel 5

Sikkerhetsstillelse	93
5.1 Generelt om behov for og bestemmelser om sikkerhet	93
5.2 Depositum	94
5.2.1 Hva er et depositum?	94
5.2.2 Etablering av depositum i boligleieforhold	95
5.2.3 Partenes rådighet over depositumkontoen i boligleieforhold	96
5.2.4 Særlig om depositum i næringsleieforhold	98
5.3 Garanti	99
5.3.1 Boligleieforhold	99
5.3.2 Næringsleieforhold	100
5.4 Forbud mot å kreve annen sikkerhet ved boligleie – irregulært depositum	101
5.5 Leiers mislighold av sikkerhetsstillelsen	102

Kapittel 6

Leietid	103
6.1 Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	103
6.2 Når anses en leieavtale som tidsbestemt?	105
6.3 Grensene for bruk av tidsbestemte leieavtaler	106
6.3.1 Boligleieforhold	106
6.3.1.1 Minst tre års leietid i boligleieforhold	106
6.3.1.2 Lofts- og sokkelbolig i enebolig eller tomannsbolig	107
6.3.1.3 Saklig grunn for kortere tidsavgrensning	109
6.3.1.4 Forlengelse av tidsbestemte kontrakter	112
6.3.2 Grenser for tidsbestemte leieavtaler for lokaler?	112
6.4 Konsekvenser av brudd på husleieloven § 9-3	112
6.5 Konsekvensene av gyldig tidsbestemt avtale	113
6.5.1 Opphør	113
6.5.2 Når leier ikke tilbakeleverer husrommet ved avtalens utløp	113
6.5.2.1 Flytteoppfordring for å unngå at leieforholdet blir tidsubestemt	113
6.5.2.2 Mislighold og misligholdsbeføyelser	114
6.5.3 Når leier går fra avtalen før kontrakten har løpt ut	115

Kapittel 7

Overlevering og krav til husrommet	117
7.1 Innledning	117
7.2 Overlevering	117
7.2.1 Når skal overlevering skje?	117
7.2.2 Når regnes overlevering for skjedd?	118

7.3	Krav til husrommet.....	119
7.3.1	Tidspunkt for bedømmelsen av husrommets tilstand	119
7.3.2	Avtalefestede krav til husrommets tilstand.....	119
7.3.3	Lovbestemte krav om husroms tilstand	120
7.3.4	Rettsmangler og rådighetsinnskrenkninger	122
7.3.5	Forhold leier kjente, måtte eller burde kjenne til.....	123
7.3.5.1	Forhold leier kjente eller måtte kjenne til.....	123
7.3.5.2	Forhold leier burde kjenne til – forundersøkelse.....	123
7.3.6	Ansvarsfraskrivelser og opplysningsplikt.....	124
7.3.6.1	Spesielle og generelle ansvarsfraskrivelser vedrørende husrommets tilstand	124
7.3.6.2	Mangel som følge av uriktige opplysninger om husrommet....	125
7.3.6.3	Manglende opplysninger om husrommet	127
7.3.6.4	Husrommet er i vesentlig dårligere stand enn leier hadde grunn til å regne med	128
7.4	Misligholdsbeføyelser ved mangler og forsinkelse.....	129
7.4.1	Reklamasjon.....	129
7.4.1.1	Generelt om reklamasjon	129
7.4.1.2	Reklamasjon ved krav som følge av mangel	130
7.4.1.3	Reklamasjon ved krav som følge av forsinkelse	131
7.4.2	Leiers rett til å fastholde avtalen – naturaloppfyllelse	131
7.4.2.1	Forsinkelse.....	131
7.4.2.2	Mangel	133
7.4.2.2.1	Leiers rett til å kreve retting	133
7.4.2.2.2	Utleiers rett til å kreve retting.....	134
7.4.2.2.3	Retting må skje innen rimelig tid	134
7.4.2.2.4	Leiers utbedringsrett og rett til erstatning for rettingskostnader.....	135
7.4.3	Avslag i leie	136
7.4.4	Heving.....	137
7.4.5	Erstatning.....	138
7.4.5.1	Generelt.....	138
7.4.5.2	Vilkår for erstatning.....	139
7.4.5.2.1	Kontrollansvar	139
7.4.5.2.2	Skyldansvar	140
7.4.5.2.3	Tilsikringsansvar	141
7.4.5.3	Erstatningsansvarets omfang	141
7.4.6	Rett til å holde tilbake leie	143

Kapittel 8

Partenes rettigheter og plikter i leietiden	145
8.1 Oversikt	145
8.2 Plikt til å stille husrommet til leiers disposisjon	145
8.2.1 Utleiers plikt til å stille husrommet til leiers disposisjon i samsvar med leieavtalen	145
8.2.2 Utleiers plikt til å opprettholde ro og orden i eiendommen	147
8.3 Leiers bruk av husrommet. Ro og orden	148
8.3.1 Leiers bruk av bolig	148
8.3.2 Leiers bruk av lokale	151
8.3.3 Husordensregler og dyrehold	152
8.4 Vedlikeholdsansvaret	153
8.4.1 Generelt	153
8.4.2 Utgangspunktet er at utleier har plikt til vedlikehold	154
8.4.2.1 Generelt	154
8.4.2.2 Særlig om skade i husrommet	156
8.4.3 Leier har visse vedlikeholdspplikter	158
8.4.4 Partene kan avtale en annen fordeling av vedlikeholdet	160
8.5 Andre handlingsplikter mens leieforholdet består	161
8.6 Forandring av husrommet	161
8.6.1 Utgangspunkt og hensyn	161
8.6.2 Forandring fra leiers side	162
8.6.2.1 Hovedregelen	162
8.6.2.2 Unntak for visse typer forandringer	163
8.6.2.3 Avtalte unntak	164
8.6.2.4 Godkjenningens form	164
8.6.3 Forandring fra utleiers side	164
8.7 Utleiers adgang til husrommet i leietiden	165
8.7.1 Behov og lovgrunn	165
8.7.2 Nødvendig tilsyn	166
8.7.3 Vedlikehold, forandringer og skadeutbedring	166
8.7.4 Visning i forbindelse med ny utleie	167
8.7.5 Fremgangsmåte dersom leier urettmessig nekter utleier tilgang	169
8.7.6 Særlig om utleiers rett til å beholde nøkkel til husrommet	170
8.8 Leiers stilling ved utleiers brudd på plikter i leietiden	171
8.8.1 Generelt	171
8.8.2 Selve mangelsbeføyelsene	172
8.8.2.1 Retting	172
8.8.2.2 Avslag i leie	172
8.8.2.3 Heving, erstatning og tilbakeholdelse av leie	173
8.8.2.4 Reklamasjon	173

8.9	Utleiers stilling ved leiers mislighold i leietiden	174
8.9.1	Generelt	174
8.9.2	Utleiers rett til å fastholde avtalen	174
8.9.3	Oppsigelse og heving	175
8.9.4	Erstatning	175
8.10	Beboerrepresentasjon	175
8.10.1	Generelt	175
8.10.2	Bestemmelsenenes virkeområde	176
8.10.3	Valg av tillitsvalgt	176
8.10.4	Den tillitsvalgtes plikter	177
8.10.5	Utleiers plikter overfor den tillitsvalgte	178

Kapittel 9

Husstandsutvidelse og fremleie	179	
9.1	Oversikt	179
9.1.1	Problemene. Hensyn	179
9.2	Opptak i husstand	180
9.2.1	Generelt	180
9.2.2	Grensen mellom opptak i husstand og besøk	181
9.2.3	Opptak av ektefelle, samboer, barn og så videre	182
9.2.4	Opptak av andre personer	183
9.3	Fremleie	184
9.3.1	Generelt	184
9.3.2	Grensen mellom opptak i husstand og fremleie	185
9.3.3	Grensen mellom egen bruk og fremleie i næringsleieforhold	186
9.3.4	Hovedregel	187
9.3.5	Fremleie av del av bolig	188
9.3.6	Fremleie ved midlertidig fravær	189
9.3.7	Fremleie i tidsbestemte leieforhold	190
9.3.8	Særlig om godkjenning av fremleie. Passivitet	192
9.3.9	Fremleiers stilling ved opphør av hovedleieavtalen	192
9.3.9.1	Problemet	192
9.3.9.2	Hovedleiers plikt til å protestere mot oppsigelse	193
9.3.9.3	Fremleiers selvstendige rett til å protestere mot oppsigelse	194
9.3.9.4	Prosessuelt	194
9.3.9.5	Fremleiers rett til erstatning	195
9.3.10	Grensen mellom fremleie og overføring av leieretten	196

Kapittel 10

Personskifte	197
10.1 Innledning	197
10.1.1 Generelt	197
10.1.2 Det alminnelige kontraktsrettslige utgangspunkt	198
10.2 Utgangspunktet for leiers overføring	198
10.3 Særbestemmelser ved boligleiers død	199
10.3.1 Generelt	199
10.3.2 Leiers ektefelle	200
10.3.3 Visse grupper av leiers slekninger	200
10.3.4 Andre husstandsmedlemmer	201
10.3.5 Konkurransen mellom flere som ønsker å overta leieavtalen	201
10.3.6 Rett til inntreden ved oppsigelse fra utleier eller dødsboet	202
10.4 Særbestemmelser ved opphør av husstandsfellesskap, samlivsbrudd og skilsmisse	203
10.4.1 Innledning	203
10.4.2 Rett til å tre inn i leieavtale ved separasjon eller skilsmisse	203
10.4.3 Samboere og husstandsmedlemmers rett til å tre inn i leieavtalen	204
10.5 Særlig om overføring av leieavtale i næringsleieforhold	205
10.5.1 Rett til å overføre leieretten sammen med virksomheten	205
10.5.2 Særlig om virksomhet drevet i ansvarlig selskap	205
10.5.3 Når foreligger saklig grunn for å nekte godkjenning?	206
10.5.4 Konsekvenser av at utleier nekter godkjenning	207
10.5.5 Godkjenning som følge av utleiers passivitet	208
10.6 Gjennomføring av leierskifte	208
10.6.1 Innledning	208
10.6.2 Tidspunktet for når overføringen anses skjedd	208
10.6.3 Den nye leiers plikt til å dekke krav som springer ut av leieavtalen	209
10.6.4 Adgang til å gjøre tidligere leiers mislighold gjeldende mot ny leier	209
10.7 Eierskifte	210
10.7.1 Hovedregel om fri overføringsadgang	210
10.7.2 Unntak	211

Kapittel 11

Ordinære opphørsmåter	213
11.1 Oversikt over opphørsmåter for leieforhold	213
11.2 Tidsbestemt avtale utløper på tid	214
11.3 Oppsigelse	216
11.3.1 Generelt	216
11.3.2 Oppsigelsesfrist	218
11.3.2.1 Avtalens oppsigelsesfrist	218
11.3.2.2 Lovens deklarasjon om regel om tre måneders oppsigelsesfrist ..	219

11.3.2.3	Særlig oppsigelsesfrist for enkelt beboelsesrom	220
11.3.2.4	Særlig oppsigelsesfrist for selvstendig garasje eller bod, samt lokale der leien er avtalt per dag.....	221
11.3.3	Leiers oppsigelse.....	221
11.3.4	Utleiers oppsigelse	222
11.3.4.1	Formkrav til utleiers oppsigelse.....	223
11.3.4.2	Kan oppsigelsen være ugyldig på annet grunnlag enn formfeil?.....	225
11.3.4.3	Leiers protestrett – prosessuelle konsekvenser	226
11.3.4.4	Når er en oppsigelse fra utleier gyldig?	228
11.3.4.4.1	Generelt.....	228
11.3.4.4.2	Oppsigelsesgrunn	228
11.3.4.4.3	Generelt om rettens prøving av oppsigelsen	231
11.3.4.4.4	Urimelige oppsigelser settes til side.....	232
11.3.4.4.5	Unntak fra rimelighetsvurdering	234
11.3.5	Adgang til delvis oppsigelse av leieforholdet?	236
11.3.6	Særlig om bruk av betingede oppsigelser.....	237
11.3.7	Særlig om oppsigelse i fremleieforhold.....	237
11.3.8	Særlig om oppsigelse ved leiers død	237
11.3.9	Virkninger av oppsigelse	238
11.3.9.1	Gyldige oppsigelser	238
11.3.9.2	Foregrepet tvangskraft	239

Kapittel 12

Ekstraordinære opphørsmåter	241
12.1 Innledning	241
12.2 Heving av leieforholdet	242
12.2.1 Generelt	242
12.2.2 Leiers hevingsrett	243
12.2.3 Krav til hevingserklæringen	243
12.2.4 Utleiers hevingsrett.....	244
12.2.4.1 Generelt.....	244
12.2.4.2 Vesentlig mislighold av betalingsforpliktelser.....	244
12.2.4.3 Vesentlig mislighold av vedlikeholdsplikt og leiers opptreden	245
12.2.4.4 Leier uten å ha rett til det helt eller delvis overlater bruken av husrommet til andre	246
12.2.4.5 Leieren bruker husrommet på annen måte eller til andre formål enn avtalt	247
12.2.4.6 Leier for øvrig misligholder sine plikter på en måte som gjør det nødvendig å bringe leieavtalen til opphør.....	247

12.2.5	Konsekvenser av heving	248
12.2.6	Prosessuelt	249
12.3	Avtale om ekstraordinære opphørsgrunner	249
12.3.1	Generelt	249
12.3.2	Avtale om at betalingsmislighold er et særlig tvangsgrunnlag	250
12.4	Husrommet blir sterkt skadet eller ødelagt	250
12.5	Leier har oppgitt leieretten	251

Kapittel 13

Partenes rettigheter og plikter ved tilbakelevering av husrommet ...	253	
13.1	Problemene. Oversikt	253
13.1.1	Forsinket tilbakelevering	253
13.1.2	Mangler ved tilbakeleveringen	253
13.1.3	Leiers rettigheter ved tilbakeleveringen	254
13.2	Rettidig tilbakelevering av husrommet	254
13.2.1	Når skal leier tilbakelevere husrommet?	254
13.2.2	Når anses husrommet tilbakelevert?	255
13.2.3	Virkningene av rettidig og forsinket tilbakelevering	256
13.2.3.1	Generelt	256
13.2.3.2	Krav på fortsatt leiebetaling	256
13.2.3.3	Krav på erstatning	256
13.3	Mangelfull tilbakelevering av husrommet	258
13.3.1	Når foreligger mangel ved det leide husrom?	258
13.3.1.1	Generelt	258
13.3.1.2	Rydding og rengjøring	258
13.3.1.3	Husrommet med tilbehør skal tilbakeleveres i samme stand som ved overtakelsen	259
13.3.1.4	Om endringer leier har foretatt i husrommet i leietiden	260
13.3.2	Utleier har krav på erstatning når husrommet tilbakeleveres i mangelfull stand	263
13.4	Leiers krav på vederlag for forbedringer	264
13.4.1	Generelt. Innledende vilkår	264
13.4.2	Hvem kan kreve vederlag?	265
13.4.3	Hvem plikter å betale vederlag?	266
13.4.4	Krav om at leier har foretatt vesentlig forbedring av husrommet	266
13.4.5	Utleier må ha samtykket til forbedringen	267
13.4.6	Leiers rett til vederlag er betinget av at annet ikke ble avtalt da utleier ga sitt samtykke til endringen	268
13.4.7	Beregning av vederlagets størrelse	269
13.4.8	Tvister om vederlagets størrelse	270

13.5	Vederlag for kundekrets	270
13.5.1	Innledning	270
13.5.2	Hvilke leieforhold omfattes av bestemmelsen?	270
13.5.3	Vederlagsberegningen	271
13.5.4	Tilbakebetaling av vederlaget ved oppstart av virksomhet.....	272
13.6	Etterlatt løsøre	273
13.6.1	Generelt	273
13.6.2	Utleiers omsorgsplikt	273
13.6.3	Utleiers tilbakeholdsrett	275
13.6.4	Utleiers disposisjonsrett over etterlatt løsøre.....	276
13.6.4.1	Generelt.....	276
13.6.4.2	Kostnadene eller ulempene ved oppbevaringen blir urimelige..	277
13.6.4.3	Leier venter urimelig lenge med å overta løsøret eller å betale kostnadene forbundet med oppbevaringen.....	277
13.6.4.4	Utleier kan råde over løsøret på annen hensiktsmessig måte ...	278

Kapittel 14

Partenes stilling ved konkurs	279
14.1 Utleiers stilling ved leiers konkurs.....	279
14.1.1 Generelt om konkursboets rett til å tre inn i skyldners avtaler	279
14.1.1.1 Avtalebestemmelser om konsekvenser av insolvens	279
14.1.1.2 Konkursboets rett til å tre inn i leieavtalen.....	280
14.1.2 Boligleieforhold	281
14.1.3 Næringsleieforhold.....	282
14.1.4 Særlig om depositum og bankgaranti ved leiers konkurs	283
14.2 Leiers stilling ved utleiers konkurs.....	283
14.2.1 Tinglyste og utinglyste leieretters stilling ved konkurs.....	283
14.2.2 Konkursboets oppsigelsesrett etter dekningsloven § 7-6	284
14.2.3 Får leier ekstraordinær oppsigelsesadgang som følge av utleiers konkurs?	284

Kapittel 15

Særbestemmelser for visse boligleieforhold	285
15.1 Oversikt	285
15.2 Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet.....	286
15.2.1 Bestemmelsens virkeområde	286
15.2.2 Mulighet til å avtale ordninger til ugunst for leier.....	287
15.3 Elev- og studentboliger.....	288
15.4 Tjenesteboliger	290
15.4.1 Generelt	290
15.4.2 Når gjelder de særlige bestemmelsene for leie av tjenesteboliger?.....	291

15.4.3	Særbestemmelsenes innhold	292
15.4.3.1	Rett til å tre inn i leieavtalen ved leiers død	292
15.4.3.2	Opphør av leieforholdet	292
15.4.3.3	Heving, fremleie og samlivsbrudd	293
15.4.3.4	Regulering av leie	294
15.5	Utleie av egen bolig	294
15.5.1	Generelt	294
15.5.2	Når kommer særbestemmelsene om utleie av egen bolig til anvendelse?	295
15.5.2.1	Utleiers egen bruk av boligen	295
15.5.2.2	Leier har blitt opplyst om leieforholdets karakter og konsekvenser	296
15.5.3	Særbestemmelsenes innhold	296
15.5.3.1	Fremleie	296
15.5.3.2	Bestemmelser om leieforholdets varighet og opphør	296
15.6	Obligasjonsleieforhold	297
15.6.1	Generelt	297
15.6.2	Oppsigelse	299
15.6.3	Overdragelse og fremleie	300
15.6.4	Endring av leien	300

Kapittel 16

Prosessuelle spørsmål	303	
16.1	Generelt	303
16.2	Voldgift	303
16.3	Takstnemnd	304
16.3.1	Generelt	304
16.3.2	Takstnemndas sammensetning	305
16.3.3	Virkeområde og kompetanse	306
16.3.4	Hvordan initieres en takstnemndsavgjørelse?	308
16.3.5	Saksbehandling	309
16.3.6	Overprøving	310
16.3.7	Saksomkostninger	310
16.4	Husleietvistutvalg	311
16.4.1	Generelt	311
16.4.2	Husleietvistutvalgets virkeområde og kompetanse	312
16.4.3	Organisering av Husleietvistutvalget	313
16.4.4	Begjæring om behandling	313
16.4.5	Saksregistrering og avvising	313
16.4.6	Fremming av sak, forkynning og tilsvar	314
16.4.7	Bruk av prosessfullmektig eller medhjelper	315

16.4.8	Husleietvistutvalgets behandling	315
16.4.8.1	Generelt	315
16.4.8.2	Mekling	315
16.4.8.3	Utvalgsbehandling	316
16.4.9	Avgjørelsens form og virkning	317
16.4.10	Overprøving	318
16.4.11	Rettskraft og litispensens	318
16.4.12	Saksomkostninger	319
16.5	Behandling av pengekrav	320
16.5.1	Problemene	320
16.5.2	Det første skritt: purring/påkrav	321
16.5.2.1	Hva bør kreditor gjøre?	321
16.5.2.2	Hva bør skyldneren gjøre?	321
16.5.3	Det neste skritt: Inkasso eller klage til Husleietvistutvalget eller forliksrådet?	322
16.5.4	Inkasso	322
16.5.5	Rettslige skritt for inndrivelse av pengekrav	323
16.5.5.1	Innledning	323
16.5.5.2	Oppnåelse av tvangsgrunnlag	323
16.5.5.3	Oppnåelse av tvangsgrunnlag på annen måte	325
16.5.5.4	Tvangsinndrivelsen	326
16.6	Tvangsfravikelse (utkastelse) av leier	327
16.6.1	Oversikt og innledning	327
16.6.2	Grunnvilkåret om tvangsgrunnlag	327
16.6.3	Tvangsfravikelse med alminnelig tvangsgrunnlag	328
16.6.4	Tvangsfravikelse med særlig tvangsgrunnlag	329
16.6.4.1	Krav til de særlige tvangsgrunnlag	329
16.6.4.2	Fravikelse ved manglende leiebetaling	331
16.6.4.3	Fravikelse når tidsbestemt leieavtale har løpt ut	331
16.6.4.4	Fravikelse ved oppsigelse	332
16.6.4.5	Fravikelse ved heving	333
16.6.4.6	Vedkommende har åpenbart ikke bruksrett til husrommet	334
16.6.5	Fravikelsesprosessen	335
16.6.5.1	Varsel før begjæring	335
16.6.5.2	Begjæring om tvangsfravikelse	336
16.6.5.3	Den videre prosessen	336
	Vedlegg 1: Lovspeil	341
	Vedlegg 2: Eksempel på oppsigelse (§ 9-7)	345
	Vedlegg 3: Eksempel på hevingserklæring (§ 9-9 andre ledd)	347

Vedlegg 4: Eksempel på flytteoppfordring (§ 92 tredje ledd)	349
Vedlegg 5: Eksempel på brev om leiejustering (§ 4-2)	351
Vedlegg 6: Eksempel på brev om leiejustering (§ 4-3)	352
Vedlegg 7: Eksempel på påkrav	353
Vedlegg 8: Eksempel på varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18	354
Vedlegg 9: Eksempel på protest på oppsigelse	355
Vedlegg 10: Eksempel på forliksklage i husleiesak	356
Litteratur	359
Domsregister	361
Lovregister	363
Stikkord	366

DOMSREGISTER

Rt. 1948 s. 726	233	Rt. 1993 s. 1260	150, 153
Rt. 1949 s. 125	231	Rt. 1994 s. 874	297
Rt. 1956 s. 1341	233	Rt. 1994 s. 1382	333
Rt. 1958 s. 1030	159	Rt. 1994 s. 1617	116
Rt. 1959 s. 213	250	Rt. 1995 s. 543	48
Rt. 1961 s. 638	219	Rt. 1995 s. 763	331
Rt. 1961 s. 1100	232	Rt. 1996 s. 407	298
Rt. 1963 s. 254	219	Rt. 1996 s. 415	45
Rt. 1963 s. 1257	233	Rt. 1997 s. 763	334
Rt. 1964 s. 353	233	Rt. 1997 s. 2063	337
Rt. 1964 s. 680	232, 234	Rt. 1998 s. 93	335
Rt. 1965 s. 1193	226	Rt. 1998 s. 681	297
Rt. 1966 s. 900	232, 233	Rt. 1999 s. 858	56
Rt. 1966 s. 1493	90, 175	Rt. 1999 s. 1192	42
Rt. 1971 s. 1078	232	Rt. 2002 s. 313	335
Rt. 1971 s. 1211	334	Rt. 2002 s. 1155	50
Rt. 1973 s. 375	151	Rt. 2003 s. 990	106
Rt. 1978 s. 1342	27	Rt. 2005 s. 16	122
Rt. 1979 s. 1153	102	Rt. 2006 s. 1715	299
Rt. 1980 s. 894	226	Rt. 2007 s. 1587	129
Rt. 1982 s. 1849	334	Rt. 2008 s. 257	337
Rt. 1984 s. 1495	284	Rt. 2009 s. 608	295
Rt. 1986 s. 731	118	Rt. 2010 s. 103	129
Rt. 1987 s. 750	298	RG 1982 s. 216	216
Rt. 1987 s. 822	115	RG 1982 s. 407	216
Rt. 1987 s. 999	297	RG 1988 s. 94	216
Rt. 1987 s. 1386	63	RG 1989 s. 533	251
Rt. 1988 s. 226	297	RG 1996 s. 93	255
Rt. 1988 s. 276 og s. 295	57	RG 2002 s. 727	175
Rt. 1989 s. 122	160	RG 2002 s. 1592	66
Rt. 1989 s. 1198	246	RG 2005 s. 1403	247
Rt. 1990 s. 500	85	RG 2006 s. 1537	327
Rt. 1990 s. 538	137	RG 2008 s. 261	211
Rt. 1991 s. 147	84	LA-2006-38898	131
Rt. 1992 s. 932	329	LA-2006-63839	122
Rt. 1992 s. 1002	91, 100	LB-1997-01095	175
Rt. 1993 s. 642	329	LB-2000-1616	47

LB-2000-1864	154	LB-2007-059158	235
LB-2000-03706	115	LB-2007-059185	297
LB-2002-00189	102	LB-2008-129965	69
LB-2002-00233	333	LB-2008-167438	121
LB-2002-441	234	LB-2009-66065	69
LB-2002-01854	146	LB-2009-070374	160
LB-2002-2829	234	LB-2009-158435-2	160
LB-2002-03810	82	LE-2003-000756	260
LB-2003-08667	102	LE-2006-12309	276
LB-2003-10445	121	LF-2005-38189	239
LB-2003-12722	102	LF-2009-031782	255
LB-2004-43990	282	LG-2002-02270	245, 333
LB-2006-06353	256	LG-2005-30711	262
LB-2006-117837	206	LG-2009-050928	174

LOVREGISTER

avtaleloven

- §§ 28 og 29 53
- §§ 28 og 29, samt § 33 83
- §§ 29, 31, 32 og 33 84
- § 33 55
- § 36 56, 57, 62, 81, 84, 150, 161, 181

dekningsloven

- § 2-2 326
- § 2-3 326
- § 2-7 326
- § 6-1 282
- § 7-1 281
- § 7-3 279, 280
- § 7-4 280
- § 7-6 280, 284
- § 7-7 280, 281
- § 7-8 281
- § 7-10 281, 282
- § 9-2 280

domstolloven

- §§ 53 f. 313
- § 94 305
- §§ 106 og 108 305
- §§ 146, 148 og 149 34

ekteskapsloven

- § 95 182

FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

- artikkel 11 28

foretaksregisterloven

- § 3-7 52
- § 10-1 52

forsinkelsesrenteloven

- § 2 89, 101

husleieloven

- § 1-1 148
- § 1-1 første ledd 24

- § 1-2 49, 51
- § 1-2 første ledd 29
- § 1-3 39
- § 1-4 47
- § 1-4 første punktum 38
- § 1-5 33
- § 1-6 34
- § 1-7 35
- § 1-8 42
- § 2-1 117, 118
- § 2-2 119, 120
- § 2-3 56
- §§ 2-3 og 2-4 56
- § 2-4 56
- § 2-5 125
- § 2-6 123, 128
- § 2-7 119
- § 2-8 130, 173
- § 2-9 131
- §§ 2-9 og 2-10 213
- § 2-10 133, 172
- § 2-11 136, 167, 172
- § 2-12 293
- § 2-13 139, 140
- § 2-14 140
- § 2-15 143
- § 2-16 122
- § 2-17 122
- § 3-1 60, 65, 67, 307
- § 3-2 72, 88
- § 3-3 73
- § 3-4 69
- § 3-5 93, 94, 95, 98, 283
- § 3-6 93, 99
- § 3-7 69, 70, 71, 101, 297
- § 3-8 87
- § 4-1 60, 61, 62, 66

- § 4-2 60, 75, 81, 237, 294
 §§ 4-2 og 4-3 81
 § 4-3 60, 76, 77, 79, 81, 237, 307
 § 4-4 307
 § 4-4 første ledd 64
 § 4-5 80
 § 4-6 86
 § 5-1 145, 148, 151
 § 5-2 147, 149, 152
 § 5-3 146, 154, 158, 160
 § 5-4 162, 163, 164
 § 5-5 156, 157
 § 5-6 167, 170
 § 5-7 156, 172
 § 5-8 175
 § 6-1 176
 § 6-2 176, 177
 § 6-3 178
 § 7-1 180, 182, 192, 229
 § 7-2 187, 192
 § 7-3 188, 189, 296
 § 7-4 189, 287, 293, 296
 § 7-5 190, 191
 § 7-6 34, 183, 192
 § 7-7 193
 § 8-1 199
 § 8-2 199, 202, 292
 § 8-3 203, 294
 § 8-4 208
 § 8-5 208, 210
 § 8-6 211
 § 9-1 32, 105, 216
 § 9-2 105, 113, 214
 § 9-2 andre ledd 32
 § 9-2 tredje ledd 332
 § 9-3 106, 107, 108, 109, 111, 112, 215, 288
 § 9-4 216, 217, 221
 § 9-5 102, 216, 228, 229, 230, 231
 § 9-6 191, 217, 219, 220, 221, 237
 § 9-7 223
 § 9-8 193, 224, 226, 231, 234, 292
 § 9-9 243, 244, 249
 § 9-9 første ledd bokstav b 245
 § 9-9 første ledd bokstav c 246
 § 9-9 første ledd bokstav d 247
 § 9-9 første ledd bokstav e 247
 § 9-9 siste ledd 248
 § 9-10 237, 296
 § 9-11 335
 § 10-1 168
 § 10-2 113, 251, 255, 260
 § 10-2 første ledd 254
 § 10-2 andre ledd 258
 § 10-3 256, 263
 § 10-4 273, 276, 277
 § 10-5 79, 162, 265, 268, 269, 307
 § 10-6 270
 § 11-1 286
 § 11-2 96, 235
 § 11-3 235, 291, 292, 293
 § 11-4 193, 235, 295, 296
 § 12-1 304
 § 12-2 270, 305, 308, 309, 311
 § 12-3 184
 § 12-4 239
 § 12-5 303
 § 13-2 191
 § 13-2 første ledd 37
- husleieloven av 1939
 § 13 sjetten ledd 213
 § 33 264
 § 35 59
 § 38 84
 § 38 første ledd 232
 § 48 siste ledd 299
 § 49 andre ledd 298
- husstandsfellesskapsloven
 § 1 204
 § 3 204
- inkassoloven
 § 8 323
 § 9 322
 § 10 322
 § 11 323
 § 12 323
- konkursloven
 § 117 284
 § 117a 284
- likestillings- og diskrimineringsloven
 § 2 43
 § 6 42, 43
 § 37 43
 § 38 43

- lov om styrking av menneskerettighetenes
  - stilling i norsk rett 21. mai 1999 nr. 30 28
- panteloven
  - § 3-2 283
- pristiltaksloven
  - § 2 298
- rettsgebyrloven
  - § 7 325
- straffeloven
  - § 202 første ledd bokstav c 247
  - § 255 101
  - § 349a 41
  - § 395 169
- tinglysingsloven
  - § 6 38
  - § 22 283
  - § 23 283
- tvangsfullbyrdelsesloven
  - § 1-3 327
  - § 4-1 228, 324, 328, 330, 332
  - § 4-2 andre ledd 329
  - § 4-2 og § 4-3 86
  - § 4-4 328
  - § 4-6 til § 4-11 328
  - § 4-12 328
  - § 4-13 328
  - § 4-18 114, 325, 336
  - §§ 5-8 og 6-1 337
  - § 5-10 338
  - § 5-16 338
  - § 7-2 325
  - § 11-20 327
  - § 11-22 211
  - § 13-1 327
  - § 13-2 89, 224, 228, 238, 250, 329, 330
  - § 13-2 tredje ledd bokstav e 187
  - § 13-3 andre ledd 336
  - § 13-6 tredje ledd 335
  - § 13-7 første ledd 336
  - § 13-11 første ledd 338
  - § 13-12 337
- tvisteloven
  - § 4-4 227
  - § 4-5 227
  - § 6-2 312
  - § 6-2 andre ledd 306, 325
  - § 6-3 324
  - § 6-4 tredje ledd 324
  - § 6-7 325
  - § 6-8 324
  - § 6-10 324
  - § 6-11 324
  - § 6-13 325
  - § 9-6 tredje ledd 309
  - § 12-1 andre ledd 308
  - § 12-5 227
  - § 12-19 318
  - §§ 16-12 og 13-4 317
  - §§ 16-12 til 16-14 318
  - § 18-1 307
  - § 19-12 318
  - § 20-2 195
  - §§ 20-2 til 20-4 319
  - § 20-5 320
  - § 25-3 305
  - § 29-2 309
  - § 29-5 37
- vergemålsloven
  - § 11 54
  - § 12 53
  - § 13 54
  - § 14 54
  - § 21 54
  - § 24 55
- voldgiftsloven
  - §§ 42 til 44 303